

10. Орланюк-Малицкая Л.А. Платежеспособность страховой организации / Л.А. Орланюк-Малицкая. – М. : Анкил, 1994. – 210 с.
11. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : постанова КМУ від 16.08.1999 р. № 1496 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-p>.
12. Про затвердження концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами : розпорядження від 15.07.2010 р. № 585 [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : http://www.finrep.kiev.ua/download/fsr_concept_prudential_supervision_n585_15jul2010.pdf.
13. Салин В.Н. Реформирование системы контроля платежеспособности страховых компаний в странах ЕС / В.Н. Салин, А.А. Клочкова // Вестник финансовой академии. – 2005. – 2(34). – С. 14–17.
14. Супрун А. Проблемы оценки платежеспособности страховых компаний в посткризисном периоде / А.А. Супрун // Страховое дело. – 2011. – № 6. – С. 20.
15. Шірінян Л.В. Зарубіжний досвід забезпечення платоспроможності страхових компаній / Л.В. Шірінян // Економічні науки : збірник наукових праць ЧДТУ. – 2009. – № 22. – С. 40–45.

УДК 336.14:336.57:364

Яфінович О.Б.
кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансів

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

У статті узагальнено теоретичні основи щодо форм та джерел фінансування системи соціального захисту. Проаналізовано загальні обсяги, динаміку і структуру сукупних видатків на соціальний захист в Україні та здійснено порівняльний аналіз зі станом фінансування соціального захисту в країнах Європейського Союзу. Розглянуто параметри та тенденції розвитку бюджетного фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні. Визначено основні проблеми та особливості фінансового забезпечення національної системи соціального захисту.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги, фінансове забезпечення соціального захисту, загальні видатки на соціальний захист.

Яфінович Е.Б. ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ В УКРАИНЕ

В статье обобщены теоретические основы форм и источников финансирования системы социальной защиты. Проанализированы общие объемы, динамика и структура совокупных расходов на социальную защиту в Украине и осуществлен сравнительный анализ с состоянием финансирования социальной защиты в странах Европейского Союза. Рассмотрены параметры и тенденции развития бюджетного финансирования социальной защиты и социального обеспечения в Украине. Определены основные проблемы и особенности финансового обеспечения национальной системы социальной защиты.

Ключевые слова: социальная защита, социальное страхование, социальная помощь, социальные услуги, финансовое обеспечение социальной защиты, общие расходы на социальную защиту.

Iafinovych O.B. FEATURES OF FINANCING THE SOCIAL PROTECTION SYSTEM IN UKRAINE

The article summarizes theoretical basis on forms and sources of financing the social protection system. The general volume, dynamics and structure of total expenditures on social protection in Ukraine are analyzed, and a comparative analysis with the situation of financing the social protection in the EU is performed. Parameters and the development trends of budget financing of social protection and social security in Ukraine are considered. The main issues and features of the financial provision for the national social protection system are defined.

Keywords: social protection, social insurance, social assistance, social services, financial provision of social protection, total expenditure on social protection.

Постановка проблеми. В умовах важкої фінансово-економічної ситуації в Україні, часткової окупації її території, ведення військових дій на сході країни стрімко знижується рівень життя її громадян, їх зайнятість, якість і доступність суспільних благ у сфері охорони здоров'я, освіти та культури. Тобто знищується людський капітал, динаміка розвитку якого визначає конкурентоздатність національної економіки. За таких обставин країні все важче витримувати навантаження, пов'язане з функціонуванням системи соціального захисту населення.

Тому створення ефективної системи соціального захисту населення є домінуючим завданням у процесі побудови соціально-економічної моделі суспільства на сучасному етапі в Україні. Визначальним чинником формування дієвого соціального захисту громадян є фінансове забезпечення цієї сфери, яке, з одного боку, повинно бути пріоритетним у фінансуванні найважливіших суспільних потреб, а з іншого

боку, є обмеженим з огляду на сьогоденні обставини та фінансові можливості держави. Тому актуальним залишається детальне висвітлення питання фінансування вітчизняної системи соціального захисту з урахуванням всіх джерел видатків на цю сферу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та реалізації соціально-економічної політики держави особливо в контексті фінансування суспільних потреб, що мають соціальне спрямування, весь час перебувають в полі зору зарубіжних і вітчизняних вчених. Зокрема, виокремленням моделей фінансування соціального захисту займалися Г. Герасименко [1], М. Мальований [2], Н. Шаманська [3] та ін. Проблеми бюджетного фінансування системи соціального захисту та шляхи їх вирішення знайшли своє відображення у працях З. Лободіної [4], Д. Сухового [5] та багатьох інших науковців. Питання соціальної відповідальності бізнесу розкрито у роботах С. Мельник [6] і Г. Фоменко [7].

Вивченню зарубіжного досвіду фінансування системи соціального захисту присвятили свої праці В. Антропов [8] та О. Длугопольський [9]. Багатоаспектні питання системи соціального захисту, в т.ч. і питання фінансування видатків соціального спрямування, викладені в роботах Н. Борецької [10], О. Василика [11], П. Денні [12], Л. Клівіденко [13], С. Корецької [14], Е. Лібанової [15], М. Мальчика [16], К. Павлюк [11], В. Роїка [17], О. Снісаренко [18], В. Тропінної [19] та ін.

Незважаючи на достатню розробку вищезазначеної теми, у зв'язку з погіршенням фінансово-економічної ситуації в Україні залишається необхідним проводити подальші розвідки, що полягали б у комплексному дослідженні практики фінансового забезпечення всіх напрямків соціального захисту за рахунок фінансових ресурсів від усіх джерел надходжень і видатків з метою знаходження ефективного співвідношення як між джерелами фінансування, так і напрямками фінансування соціального захисту.

Мета дослідження – оцінити та проаналізувати ситуацію щодо обсягів, структури та тенденцій фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні, визначити проблеми в системі фінансування видатків соціального спрямування і шляхи їх вирішення.

Завдання наукової статті полягають у тому, щоб:

- узагальнити теоретичні засади щодо форм та джерел фінансування соціального захисту населення;
- оцінити рівень фінансового забезпечення соціального захисту в Україні на сучасному етапі з метою виявлення основних причин недостатньої ефективності та дієвості вітчизняної системи соціального захисту.

Виклад основного матеріалу. В ринкових умовах виокремлюють декілька форм соціального захисту населення: соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальна допомога та соціальні послуги, кожна з яких передбачає свої методи та джерела фінансування. Світові теорія і практика доводять, що система фінансування соціального захисту має багатоканальну структуру, яка складається з коштів державного та місцевих бюджетів, державних та недержавних соціальних фондів, суб'єктів господарювання різних форм власності, спонсорів та населення.

Найвагомішими джерелами фінансування соціального захисту населення є кошти державного і місцевих бюджетів, а також страхових фондів, тому про рівень фінансування однієї з основних функцій держави – соціального захисту, а також чи є ця функція пріоритетною на певному етапі соціально-економічного розвитку країни дозволяє говорити аналіз обсягів, структури державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у їх загальній сумі та у ВВП.

Незаперечним є той факт, що в Україні видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення протягом 2011–2014 рр. є пріоритетним напрямком державних видатків, тому що складають четверту частину всіх видатків Зведеного бюджету (рис. 1). При цьому простежується тенденція до збільшення їх частки з 25% у 2011 р. до 28,7% у 2013 р. та 26,4% у 2014 р. За досліджуваний період величина соціальних видатків у Зведеному бюджеті України зросла від 105 555,7 млн грн до 138 004,6 млн грн у 2014 р., або у 1,3 рази (найбільший обсяг вищезазначених видатків припадає на 2013 р. – 145 166,0 млн грн). Розподіл видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення між ланками бюджетної системи – центральним бюджетом та бюджетами органів місцевого самоврядування, відбувалося нерівномірно у майже незмінному

співвідношенні 1,5:1. Незначне зрушення в бік збільшення фінансування таких видатків з місцевих бюджетів відбулося у 2014 р., частка яких в структурі видатків соціального захисту і соціального забезпечення Зведеного бюджету склала 41,6%, попри 39–40% у 2011–2013 рр. Незважаючи на більшу частку видатків, що спрямовуються на потреби соціального захисту з Державного бюджету, слід відмітити нижчі темпи їх нарощення порівняно із темпами нарощення однойменних видатків з бюджетів місцевого самоврядування. Так,

Рис. 1. Динаміка та структура видатків Державного та місцевих бюджетів України за статтею «Соціальний захист та соціальне забезпечення» протягом 2011–2014 рр.

Джерело: авторська розробка на основі даних [20; 21]

обсяг видатків соціального захисту та соціального забезпечення місцевих бюджетів за 2011–2014 рр. збільшився у 1,37 рази: із 41 937,9 млн грн до 57 446,4 млн грн, на відміну від обсягу видатків з Державного бюджету України, які збільшилися у 1,27 рази.

З огляду на такі особливості бюджетного фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні протягом останніх чотирьох років, потрібно звернути увагу на такі моменти. По-перше, система надання соціальних послуг є централізованою. Вона характеризується меншою ефективністю, ніж децентралізована, про що говорять загальносвітові тенденції зростання фінансування

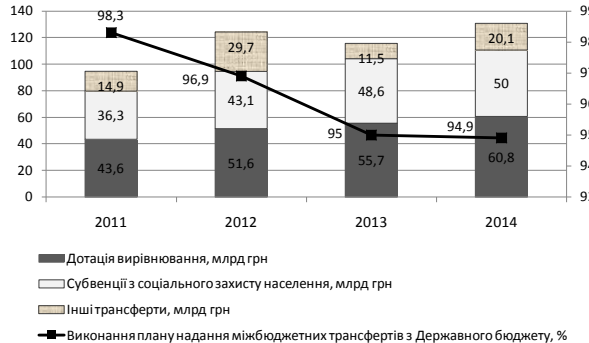

Рис. 2. Обсяги та структура міжбюджетних трансфертів, що надійшли з Державного бюджету до місцевих бюджетів України у 2011–2014 рр.

Джерело: авторська розробка на основі даних [24, с. 66; 25, с. 66–69]

соціальних потреб за рахунок коштів місцевих органів влади. Проте в Україні, на відміну від європейських країн, широкі повноваження органів місцевого самоврядування щодо соціального захисту не забезпечені відповідними власними джерелами фінансування. Місцеві бюджети залежать від трансфертів з бюджету центрального уряду, що підтверджується зростанням обсягу останніх з 94 875,0 млн грн у 2011 р. до 130 600,7 млн грн у 2014 р. (збільшення майже у 1,4 рази) та зростанням їх частка у доходах бюджетів органів місцевого самоврядування з 52,3% у 2011 р. до 56,4% у 2014 р. (рис. 2). Отже, подібна ситуація свідчить про посилення такої залежності.

По-друге, невідповідність фактичних та планових показників надання міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету сприяє неефективності використання бюджетних коштів, виникненню незбалансованості фінансових ресурсів на місцевому рівні. Так, протягом досліджуваного періоду перерахування міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету України відбувалося в середньому на рівні 96,3% від планового їх обсягу (рис. 2). Через дефіцит коштів на фінансування програм соціального захисту органи місцевого самоврядування змушені скорочувати кількість останніх, в наслідок чого певна категорія нужденних громадян не отримує належні їм соціальні допомоги, пільги, послуги. З іншого ж боку, система соціального захисту перевантажена значною кількістю пільг (пільги існують навіть для людей, які не потребують соціального захисту і підтримки), що значно обтяжує систему державних фінансів. Адаже згідно з чинним законодавством в Україні нараховується близько 130 категорій пільговиків, кожна з яких має право на більш як 120 видів пільг, а також понад 60 видів соціальних і компенсаційних виплат. Різні експерти оцінюють загальну вартість виписаних в нормативних актах пільг від 3,8 до 5,8 млрд дол США на рік [22, с. 8; 23, с. 28–29].

Про значимість функції держави щодо соціального захисту та соціального забезпечення своїх громадян дозволяє говорити динаміка частки витраток Зведеного бюджету України на її виконання у ВВП. Її аналіз засвідчив, що найвищого рівня (майже 10,0%) частка витраток на соціальний захист та соціальне забезпечення досягла у 2013 р. У решти років ця частка була дещо нижчою і трималася на позначці 8% (рис. 1).

Конкретні параметри державних витраток на соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні не обмежуються лише обсягами однієї статті Зведеного бюджету. Є витатки, що фінансуються з інших статей (зокрема з витраток на охорону здоров'я, на програми житлового будівництва і забезпечення житлом та ін.), але фактично спрямовуються на вирішення певних питань у сфері соціального захисту та соціального забезпечення. Тому щоб визначити реальний обсяг витраток, які спрямовуються в сферу соціального захисту, необхідно проаналізувати інформацію про ресурси, які залучаються на забезпечення соціального захисту з усіх джерел фінансування (державний та місцеві бюджети; кошти фондів соціального страхування та роботодавців; кошти громадських організацій, кошти донорів). Це є важливим в контексті порівняваності вітчизняних показників витраток на соціальний захист з аналогічними витатками в зарубіжних країнах, зокрема європейських.

Як бачимо з рисунка 3, загальний обсяг витраток у сферу соціального захисту та соціального забезпечення за 2011–2013 рр. (з урахуванням усіх джерел

фінансування) у 2,5–3 рази перевищує ту суму, що проходить у Зведеному бюджеті України за видатковою статтею «Соціальний захист та соціальне забезпечення», і становить у 2013 р. 361,2 млрд грн,

Рис. 3. Загальні витатки на соціальний захист (з урахуванням усіх джерел фінансування) та витатки на соціальний захист і соціальне забезпечення Зведеного бюджету України у 2011–2013 рр.

Джерело: авторська розробка за даними [20; 22]

або 24,8% ВВП. Така ситуація свідчить про європейські тенденції фінансування цієї галузі в Україні. Адаже у 2012 р. цей відносний показник у країнах-членах ЄС варіював від 33–34% (Данія, Нідерланди, Франція) до 14–16% (Латвія, Естонія, Румунія, Литва) [22, с. 13–14].

Значні відмінності між Україною та рядом європейських країн спостерігаються в абсолютних показниках соціальних витрат на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС). Межі обсягів допомоги із соціального захисту на душу населення у 2012 р. в країнах-членах ЄС коливалися від найбільшого в Люксембурзі (13 820 євро) до найменшого в Румунії (2 103 євро). В Україні у 2012 р. витрати на соціальний захист на душу населення склали лише 1 601 євро за ПКС, що практично на 500 євро менше від нижньої границі європейських показників [22, с. 13–14]. Ще більше погіршення ситуації в цьому аспекті відбулося в кінці 2014 р. – на початку 2015 р. і було пов'язане зі значним зростанням курсу долара та євро в нашій країні.

Вищеописані відмінності між показниками за обсягом витрат на соціальний захист європейських країн та України пов'язані з різним рівнем добробуту, цін, безробіття, відмінностями у системах соціального захисту та впливом інших економічних, соціальних, демографічних, інституціональних чинників.

Характеризуючи структуру загальних витраток на соціальний захист в Україні за 2011–2013 рр. слід про дещо зауважити (див. рис. 4). Майже 2/3 всіх витраток системи соціального захисту України спрямовується на осіб пенсійного віку, що є значно більше, ніж їх спрямовують у країнах-членах ЄС (у 2012 р. в середньому по EU-27 ця частка склала 40,7%). Найбільшою питомою вагою соціальних витраток на людей похилого віку відзначилися Латвія (54,3%) та Італія (52,7%), а найменшою – Ісландія (23,8%) та Ірландія (20,6%). Таку відмінність лише частково можна обумовити демографічною ситуацією. Адаже в Україні частка населення 65 років і більше становила на кінець 2013 р. 15,3%,

що лише на 3 в.п. більше, ніж цей показник в Ісландії та Ірландії [22, с. 16–17].

Наступним за обсягами фінансування напрямком надання соціальної допомоги є допомога на випадок хвороби та медичне обслуговування. Ця стаття в Україні протягом 2011–2013 рр. хоча і має значну частку у сукупних видатках на соціальний захист (17,1–18,1%), проте є значно меншою, ніж аналогічна стаття витрат в країнах-членах ЄС. Наприклад,

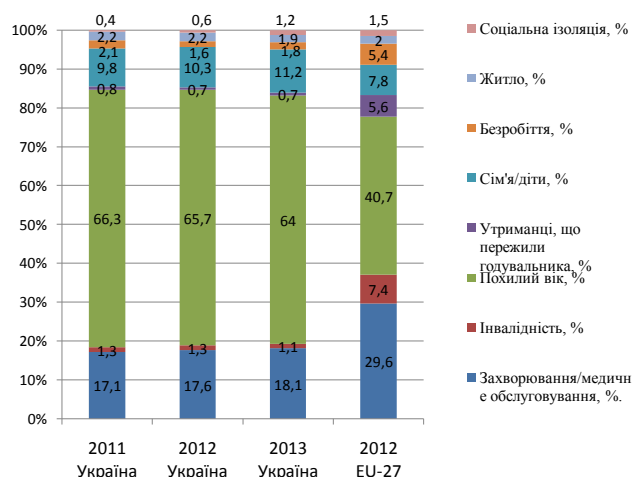

Рис. 4. Структура видатків на соціальний захист за функціями в Україні за 2011–2013 рр. та в країнах-членах ЄС у 2012 р. (з врахуванням усіх джерел фінансування)

Джерело: авторська розробка за даними [22]

допомоги на випадок хвороби та медичне обслуговування у 2012 р. в Європейському Союзі всередньому склали 29,6% від загального обсягу витрат на соціальний захист цих країн. Найвищі обсяги фінансування таких витрат були в Ірландії (48,7%), Нідерландах (36,0%), Ісландії (34,1%).

Третє місце в рейтингу обсягів фінансування певних потреб соціального спрямування в Україні протягом досліджуваного періоду займає напрямок фінансування сім'ї та дітей, на який припадало 9,8–11,2% від загальних обсягів фінансових ресурсів, що спрямовувалися у соціальну сферу. В той же час ця стаття видатків в середньому по країнах-членах ЄС у 2012 р. становила 7,8% від загального обсягу соціальних витрат. З найвищими показниками фінансування цього напрямку соціального захисту в 2012 р. були Люксембург (16,2% від загального обсягу соціальних витрат), Норвегія (12,4%), Угорщина (12,3%) та Данія (12,2%).

Значні відмінності між Україною та європейськими країнами спостерігались за часткою соціальних витрат щодо подолання проблем, пов'язаних з безробіттям. Витрати України, що спрямовані на пом'якшення проблем з безробіття, протягом 2011–2013 рр. були незначними і коливалися від 2,1% у 2011 р. до 1,6% у 2012 р. від сукупного обсягу витрат на соціальний захист. Аналогічний середній показник по країнах-членах ЄС у 2012 р. був майже в 3,4 рази більший за вітчизняний і становив 5,4% від загальної суми витрат на соціальний захист. Найбільші соціальні витрати на подолання проблем, пов'язаних з безробіттям, були в Іспанії (14% від загального обсягу видатків соціального спрямування) та Бельгії (12,6%). Такі країни, як Польща, Норвегія, Великобританія, Литва, витрачали на цей напрямок лише 1–3% від загальних соціальних видатків.

Отже, в умовах обмеженості фінансових ресурсів держави ряд питань щодо ефективності системи соціального захисту можна вирішити не шляхом збільшення частки соціальних трансфертів у ВВП, а шляхом змін у структурі розподілу видатків соціального призначення. Аналіз фінансування напрямків соціального захисту та соціального забезпечення свідчить про певну деформацію структури видатків соціального захисту, про яку говорить той факт, що лівова частка цих видатків у 2011–2013 рр. спрямовувалися на соціальний захист пенсіонерів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сфера соціального захисту населення в Україні характеризується багатьма проблемами, серед яких недосконалість законодавчої бази, що регламентує її діяльність; високі адміністративні витрати; багато соціальних пільг, на які мають право соціально незахищені категорії громадян; низька якість та ефективності надання соціальних послуг тощо. Зрозуміло, що більшість негараздів пов'язана з фінансовим забезпеченням цієї галузі, яке у ринкових умовах має багатоканальну структуру.

Вагомим джерелом фінансування видатків соціального спрямування як в Україні, так і в розвинених країнах є державний і місцевий бюджети. Співвідношення у Зведеному бюджеті країни видатків державного і місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення говорить про централізовану систему соціального захисту, яка є менш ефективною, ніж децентралізована. В цьому контексті зауважимо, що урядові ініціативи кінця 2014 р. – початку 2015 р. покляли почати перебудови державних фінансів в напрямку їх децентралізації, перший результат від яких можна буде оцінити трохи згодом.

Сучасний етап розвитку України характеризується вичерпністю можливостей бюджетного фінансування вітчизняної системи соціального захисту. Незважаючи на це, наша країна продовжує тяжіти до зростання ролі держави в моделі соціального захисту населення. В цьому аспекті варто ініціювати розвиток подальших наукових досліджень в напрямку зміни ролі держави у формуванні держави загального добробуту, функції якої повинні полягати не тільки в здійсненні підтримки малозабезпеченого і соціально не захищеного населення, але й у створенні таких умов, що дозволили б їй громадянам забезпечити собі достойний рівень життя. У такий спосіб бюджетна складова у фінансуванні видатків соціального спрямування може бути суттєво зменшена, що оздоровить державні фінанси, і при цьому держава забезпечить справжнє дотримання конституційних прав людини щодо соціального захисту.

Крім того, у фінансовому забезпеченні вітчизняної системи соціального захисту слід зауважити на низькому ступені участі недержавного сектора. Тому важливим питанням на сьогодні є розвиток соціального партнерства основних груп населення, підприємницьких структур і держави, поєднання різних форм надання соціальних послуг – державних і приватних. Пошук шляхів збільшення питомої ваги інших джерел фінансування сфери соціального захисту населення, окрім бюджетних, лежить також в основі майбутніх наукових досліджень.

Виходячи з позицій неможливості збільшення частки соціальних трансфертів у ВВП, одним із шляхів вирішення нагального питання щодо забезпечення добробуту громадян України є певні зміни у структурі розподілу видатків соціального захисту. На нашу думку, збільшення видатків на дітей через

підтримку сім'ї, материнства, спорту, охорони здоров'я, а також видатків, які б позитивно вплинули на вирішення проблем щодо безробіття через підтримку розвитку підприємств, особливо малого і середнього бізнесу – це запорука соціально-економічного розвитку країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Герасименко Г.В. Напрями модернізації фінансового забезпечення системи соціальної підтримки населення України / Г.В. Герасименко // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 4. – С. 180–188.
2. Мальований М. Теоретичні основи забезпечення соціального захисту / М. Мальований // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 5/1(132). – С. 174–185.
3. Шаманська Н. Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог: сучасний стан і пріоритети / Н. Шаманська // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 2(41). – С. 43–48.
4. Лободіна З. Бюджетне фінансування соціального захисту в Україні / З. Лободіна // Вісник Тернопільського національного економічного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Вип. 3. – С. 7–9.
5. Суховий Д. Роль державного бюджету України у фінансуванні соціальних гарантій / Д. Суховий // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2010. – Вип. 120. – С. 56–59.
6. Мельник С. Соціальна відповідальність бізнесу як складова соціальної політики України / С. Мельник // Економіка та держава. – 2007. – № 5. – С. 71–73.
7. Фоменко Г. Формування соціальних витрат підприємств у процесі реалізації соціального захисту працівників / Г. Фоменко // Економіка промисловості. – 2012. – № 3–4 (59–60). – С. 356–360.
8. Антропов В.В. Социальная защита в странах Европейского Союза. История, организация, финансирование, проблемы / В.В. Антропов. – М.: Экономика, 2006. – 271 с.
9. Длугопольський О. особливості фінансування соціального захисту в країнах Азії: японський вектор формування держави добробуту / О. Длугопольський // Фінанси України. – 2014. – № 11(228). – С. 75–97.
10. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми : моногр. / Н.П. Борецька. – Д.: Янтра, 2007. – 352 с.
11. Василик О.Д. Державні фінанси України : підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: НІОС, 2002. – 608 с.
12. Денні П. Вступ до основних принципів соціального забезпечення / П. Денні, пер. з англ. А.І. Маслова. – Х.: Каравела, 2002. – 144 с.
13. Клівіденко Л.М. Фінансове забезпечення соціального захисту населення України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / Л.М. Клівіденко // Тернопільський державний економічний університет. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
14. Корецька С.О. Соціальна політика України: теорія, методологія, механізми реалізації : моногр. / С.О. Корецька. – Д.: Юго-Восток, 2010. – 445 с.
15. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу [Електронний ресурс] / за ред. Е.М. Лібанової; НАН України; Ін-т демогр. та соціал. досліджень ім. М.В. Птухи. – К., 2012. – 404 с. – Режим доступу : http://www.idss.org.ua/monografii/nerivnist_2012.pdf.
16. Мальчик М.В. Становлення соціального захисту та суспільного добробуту громадян в Україні : моногр. / М.В. Мальчик. – Д.: Інститут економіки промисловості, 2007. – 228 с.
17. Роик В.Д. Основы социального страхования / В.Д. Роик. – М.: Ан-кил, 2005. – 256 с.
18. Снісаренко О. Аналіз рівня та якості фінансування соціально-культурної сфери у контексті індексу людського розвитку / О. Снісаренко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 2. – С. 5–19.
19. Тропіна В.Б. Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства / В.Б. Тропіна. – К.: НДФІ, 2008. – 368 с.
20. Бюджет України – 2013 : збірник [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=404574&cat_id=404610.
21. Звіт про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2014 р. [Електронний ресурс] // Державна казначейська служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=217965>.
22. Національні рахунки соціального захисту (НРСЗ) України у 2013 році : статистичний бюлетень [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publzhahist_u.htm.
23. Мальований М. Стан та тенденції бюджетного фінансування соціального забезпечення в Україні [Електронний ресурс] / М.І. Мальований // Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 5–6(2). – С. 27–30. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_5-6\(2\)_9.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_5-6(2)_9.pdf).
24. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2013 рік [Електронний ресурс] / [В.Зубенко, І.Самчинська, А.Рудиктаїн]. – К., 2014. – 80 с. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quat%202013/KV__IV_2013_Monitoring_ukr.pdf.
25. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2014 рік [Електронний ресурс] / [В.Зубенко, І.Самчинська, А.Рудиктаїн]. – К., 2015. – 77 с. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202014/ukr/KV_IV_2014_Monitoring_ukr.pdf.